

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
Навчально-науковий інститут економіки і права
Кафедра державно-правових дисциплін

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ФІЛОСОФІЯ ПРАВА»

1. Загальна інформація про курс

Мова викладання	Курс викладається українською мовою.
Статус дисципліни	Обов'язкова
Викладачі	Джолос Сергій Вадимович, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри державно-правових дисциплін
Код класу /	njstsuy4
Корпоративна пошта / E-mail:	debofor@vu.cdu.edu.ua
Затвердження та перегляд робочої навчальної програми	Розглянуто та затверджено на засіданні кафедри 29.08.2025, протокол № 01. Затверджено цифровим підписом завідувача кафедри через систему “е-Силабус”. Зміни та доповнення внесено 29.08.2025 р.

2. Анотація до курсу

Філософія права (грец. букв. – любов до мудрості, від – любити і – мудрість), як влучно підмічають В.Ф. Баранівський і В.П. Горбатенко, – це наука, яка вивчає світоглядні, аксіологічні, антропологічні та гносеологічні основи права як регулятора суспільних відносин у їх взаємодії з індивідом, суспільством і державою. Філософія права має давню історію. Її проблемами займалися античні філософи Демокріт, Сократ, Платон, Арістотель, Епікур, Цицерон та ін. Сам термін «філософія права» з'явився у кінці XVIII ст. в Німеччині. Його ввів німецький правознавець Г. Гуго. Цей термін він уживав для позначення «філософії позитивного права» – «філософської частини вчення про право». У XVII – XIX ст. до філософії права зверталися кращі європейські мислителі. В цей час були розроблені основи нової раціоналістичної філософії права та держави (Г. Гроцій), теорії «загальної справедливості» (Ф. Бекон), природного права (Т. Гоббс), невідчужуваності народного суверенітету (Дж. Локк), політичної свободи (Ш.Л. Монтеск'є), рівності та панування у державі загальної волі і

суспільного договору (Ж.Ж. Руссо). На системний розвиток філософії права визначально вплинули І. Кант і Г.В.Ф. Гегель. За гегелівською «Філософією права» (1820) філософія права – це насамперед філософська, а не юридична дисципліна. Діалектичний метод Гегеля започаткував нові підходи до філософського розуміння суспільно-правових явищ. У дореволюційній Росії філософія права як навчальний курс була запроваджена університетським статутом 1863 р. Викладалася на юридичних факультетах університетів по кафедрі енциклопедії права та історії філософії права. Згодом виникли і самостійні кафедри філософії права. Істотний внесок у розвиток науки філософії права зробили російські та українські вчені – П. Г. Редькін, Б.М. Чичерін, Г.Ф. Шершеневич, Б.О. Кістяківський, П.І. Новгородцев, Є.В. Спекторський, О.М. Гіляров та ін. Після Жовтневої революції 1917 в Росії філософія права в радянській державі втратила своє самостійне значення. Припинилось її викладання у вищих юридичних навчальних закладах, були згорнуті наукові дослідження проблем філософії права. Фактично вона розчинилася в науках «теорія держави і права» та «історія політичних і правових вчень». На Заході ж філософія права у ХХ ст. поповнилася новими ідеями та підходами до вивчення відповідних явищ. З'явилися нові концепції сучасної філософії права: неокантіанська (Р. Штаммлер, Г.Л. Радбрух, А. Оллерс та ін.); неогегельянська (В. Дільтей, В. Віндельбанд, Б. Кроче, К. Лоренц, Ю. Біндер, Б. Талдере, А. Куайре, Ж. Іпполіт та ін.); чистого вчення про право Г. Кельзена; «відродженого» природного права (Ж. Марітен, Ж. Добен, Й. Месснер, А. Ауер, Г. Коїнг, В. Зауер, К. Барт, Е. Вольф, Х. Домбоїс, Ф. Хорст, Г. Райнер, Г. Роммен та ін.); екзистенціальна (В. Майхофер, Е. Фіхнер, Г. Кон, К. Кассіо та ін.); онтологічна Р. Марчіча (австрійський юрист); неопозитивістська Г.Л.А. Харта; пізнавально-критична (австрійські юристи О. Вайнбергер, П. Колер, П. Штрассер, М. Пришинг). У сучасний період філософія права зайняла належне місце і в Україні. Вона викладається на юридичних і філософських факультетах університетів, в юридичних навчальних закладах, є предметом наукових досліджень як юристів, так і філософів. Філософія права вивчає конкретні проблеми права на філософському рівні, забезпечуючи разом з тим світоглядну, гносеологічну, аксіологічну та цивілізаційну функції.

Актуальними напрямками таких досліджень є: а) філософія права як наукова теорія; генеза предмета філософії права в культурі та цивілізації; теоретичне обґрунтування понять і законів права; сутність права; свобода як фундаментальна підвалина права; діалектика права і суспільства, взаємовідношення індивіда, держави та права; б) філософсько-теоретичні основи справедливості та законності в кримінальному і процесуальному праві, криміналістична та адміністративно-правова діяльність; пенітенціарна доктрина правової держави, гуманізм права та його втілення в позитивному і природно-практичному праві; демократія і законність; в) філософсько-світоглядна система права як правосвідомість, правовідносини, праводіяльність; співвідношення моралі, права і політики, соціального, морального, політичного і правового процесу; релігійно-правові системи в культурно-історичному процесі та їх вплив на стан сучасних правових теорій; г) співвідношення влади, права та закону, влади, демократії та свободи в культурно-історичному розвитку; юридичні, економічні, соціальні гарантії захисту особи та гарантії проти зловживання владою; співвідношення сучасної влади і права та тенденцій політико-правового розвитку суспільства; проблема свободи – відповідальності особи в суспільстві; д) механізм забезпечення прав людини та свободи особи в культурологічних вимірах громадянського суспільства, співвідношення громадянського суспільства та держави; е) теоретичні і методологічні проблеми правоохоронної діяльності, співвідношення моральних та правових основ у діяльності співробітників правоохоронних органів; загальноосвітня, професійна та світоглядна культура працівників правової системи.

3. Мета та цілі курсу

Мета курсу філософії права – забезпечити усвідомлення студентами сутності, змісту й особливостей філософії права як світоглядної і методологічної науки, основних типів філософсько-правової рефлексії, ролі філософії права в діяльності юриста та в житті суспільства в цілому; розвинути у студентів сучасне системне правове мислення; ознайомити студентів з внеском мислителів різних філософських шкіл та напрямів, у тому числі й вітчизняних філософів – у розвиток філософсько-правової думки; забезпечити оволодіння студентами системою філософсько-правових знань, які виступають методологічними засобами для аналізу правової реальності; сформувати у студентів високі моральні якості й навички поведінки, які засновані на загальноновизнаних правових цінностях, розвинути правосвідомість і почуття відповідальності за виконання професійного обов’язку.

4. Компетентності та очікувані результати навчання

Навчальна дисципліна забезпечує формування нижчевказаних компетентностей, передбачених освітньою програмою підготовки бакалаврів спеціальності D8 Право.

Навчальна дисципліна забезпечує формування таких важливих компетентностей, що передбачені освітньою програмою:

Інтегральна компетентність: Здатність розв’язувати складні спеціалізовані задачі у галузі правничої діяльності.

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК6. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК7. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК9. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК11. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.

ЗК12. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку права, його місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

ЗК13. Цінування та повага різноманітності і мультикультурності

Фахові (спеціальні) компетентності:

СК1. Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.

СК3. Повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, програмними результатами вивчення дисципліни є нижченаведені, тож у результаті вивчення предмету передбачається досягнення таких **програмних результатів навчання:**

ПРН 1. Визначати вагомість та переконливість аргументів в оцінці заздалегідь невідомих умов та обставин.

ПРН 2. Здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв’язання.

ПРН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

- ПРН 4. Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми. Оцінювати недоліки і переваги аргументів.
- ПРН 5. Давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю.
- ПРН 6. Оцінювати недоліки і переваги аргументів, аналізуючи відому проблему.
- ПРН 7. Складати та узгоджувати план власного дослідження і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами.
- ПРН 8. Використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.
- ПРН 9. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.
- ПРН 10. Вільно спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, правильно вживаючи правничу термінологію.
- ПРН 11. Володіти базовими навичками риторики. Доносити до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло.
- ПРН 12. Пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту.
- ПРН 14. Демонструвати необхідні знання і розуміння сутності та змісту основних правових інститутів і норм фундаментальних галузей права.
- ПРН 15 Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

5. Обсяг і характеристика курсу

Найменування показників	Характеристика навчального курсу	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Освітній ступінь	бакалавр	бакалавр
Спеціальність, освітня програма	D8 Право, Право	D8 Право, Право
Рік (курс) навчання	2	2
Семестр вивчення	3	3
Кількість кредитів ЄКТС	3	3
Загальний обсяг годин	90	90
Кількість годин навчальних занять	30	16
Лекційні заняття	14	8
Практичні заняття	16	8
Семінарські заняття		
Лабораторні заняття	0	0
Самостійна та індивідуальна робота	60	74
Форма підсумкового контролю	екзамен	екзамен

6. Пререквізити курсу

Для вивчення курсу студенти потребують певних базових знань з дисциплін «Теорія держави і права», «Історія держави і права».

7. Технічне забезпечення

Вивчення курсу не потребує використання спеціального програмного забезпечення, крім загальноновживаних офісних програм та онлайн-сервісів.

8. Політика курсу

Викладання і вивчення курсу орієнтоване на неухильне дотримання положень чинного законодавства, академічних традицій та основних засад етики. Студенти мають можливість виявити свій потенціал завдяки виконанню різного виду робіт.

Відвідування занять. Відвідання занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідуватимуть лекції і практичні заняття курсу. Пропущені заняття підлягають відпрацюванню. Студенти зобов'язані дотримуватися установлених строків виконання робіт, що передбачені курсом.

Академічна доброчесність. Академічна доброчесність, як сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень, відіграє важливу роль у контексті викладання та вивчення курсу. Жодні порушення академічної доброчесності, зокрема академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання, надання здобувачам освіти під час проходження ними оцінювання результатів навчання допомоги чи створення перешкод, не передбачених умовами та/або процедурами проходження такого оцінювання, вплив у будь-якій формі (прохання, умовляння, вказівка, погроза, примушування тощо) на педагогічного (науково-педагогічного) працівника з метою здійснення ним необ'єктивного оцінювання результатів навчання та ін. не допускаються. Особи, винні у порушенні академічної доброчесності, підлягають юридичній відповідальності відповідно до чинного законодавства.

9. Схема курсу

Тема, основні питання / завдання	Розподіл годин за темами та	Форми та методи проведення	Література · Ресурси в інтернеті	Завдання для самостійної роботи, год	Форма контролю, бали
----------------------------------	-----------------------------	----------------------------	--	--------------------------------------	----------------------

	формам и занять (денна/з аочна)				
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Зміст і призначення філософії права, її історичний розвиток					
Тема 1. Предмет і завдання філософії права 1. Предмет філософії права. Філософсько-правова рефлексія 2. Філософія права у системі наук, її основні питання і функції Тема 2. Методологія філософії права 1. Сутність методології права та її рівні 2. Основні типи праворозуміння: правовий позитивізм і природно-правове мислення 3. Способи обґрунтування права: об'єктивізм, суб'єктивізм, інтерсуб'єктивність	Лекція та семінар	Розповідь по суті теми лекції з демонстрацією наочних матеріалів. Опитування на семінарі, розгляд виконаних студентами робіт.	Підручник и, енциклопедії, першоджерела	Опанування матеріалу, що стосується теми лекції та семінару на основі вивчення підручників, енциклопедій, першоджерел. Роздуми, міркування та формування власних думок та ідей щодо визначеної теми лекційного та семінарського заняття.	(0-12 балів). Опитування на семінарі. Виголошення промов та доповідей. Виконання презентацій. Творча робота (написання та захист рефератів, есе, підготовка наукових статей, тез доповідей на конференціях) тощо.
Тема 3. Філософія права Античності та Середньовіччя 1. Виникнення і розвиток філософсько-правових поглядів в епоху Античності 2. Особливості філософсько-правової думки в епоху Середньовіччя	Лекція та семінар	Розповідь по суті теми лекції з демонстрацією наочних матеріалів. Опитування на семінарі, розгляд виконаних студентами робіт.	Підручник и, енциклопедії, першоджерела	Опанування матеріалу, що стосується теми лекції та семінару на основі вивчення підручників, енциклопедій, першоджерел. Роздуми, міркування та формування власних думок та ідей щодо визначеної теми лекційного та семінарського заняття.	(0-12 балів). Опитування на семінарі. Виголошення промов та доповідей. Виконання презентацій. Творча робота (написання та

					захист рефератів, есе, підготовка наукових статей, тез доповідей на конференціях) тощо.
Тема 4. Філософсько-правові вчення в Західній Європі у XV–XVIII століттях 1. Філософсько-правова думка епохи Відродження та періоду Реформації 2. Філософія права Нового часу та епохи Просвітництва	Лекція та семінар	Розповідь по суті теми лекції з демонстрацією наочних матеріалів. Опитування на семінарі, розгляд виконаних студентами робіт.	Підручник и, енциклопедії, першоджерела	Опанування матеріалу, що стосується теми лекції та семінару на основі вивчення підручників, енциклопедій, першоджерел. Роздуми, міркування та формування власних думок та ідей щодо визначеної теми лекційного та семінарського заняття.	(0-12 балів). Опитування на семінарі. Виголошення промов та доповідей. Виконання презентацій. Творча робота (написання та захист рефератів, есе, підготовка наукових статей, тез доповідей на конференціях) тощо.
Тема 5. Філософсько-правові вчення Західної Європи кінця XVIII – середини XIX століття 1. Етико-правові ідеї філософії Іммануїла Канта 2. Філософія права Георга Вільгельма Фрідріха Гегеля 3. Історична школа і марксизм як форми правового об'єктивізму	Лекція та семінар	Розповідь по суті теми лекції з демонстрацією наочних матеріалів. Опитування на семінарі, розгляд виконаних студентами робіт.	Підручник и, енциклопедії, першоджерела	Опанування матеріалу, що стосується теми лекції та семінару на основі вивчення підручників, енциклопедій, першоджерел. Роздуми, міркування та формування власних думок та ідей щодо визначеної теми лекційного та семінарського заняття.	(0-12 балів). Опитування на семінарі. Виголошення промов та доповідей. Виконання презентацій. Творча робота

					(написання та захист рефератів, есе, підготовка наукових статей, тез доповідей на конференціях) тощо.
Тема 6. Сучасна філософія права 1. Загальна характеристика сучасної філософії права 2. Трансформація юридичного позитивізму в нео- та постпозитивізм 3. Концепції відродженого природного права Тема 7. Вітчизняна філософсько-правова думка: традиції, світоглядно-методологічні засади, ідеї 1. Філософія права в Україні: виникнення, світоглядно-методологічні витоки, основні ідеї 2. Основні ідеї російських філософів права	Лекція та семінар	Розповідь по суті теми лекції з демонстрацією наочних матеріалів. Опитування на семінарі, розгляд виконаних студентами робіт.	Підручник и, енциклопедії, першоджерела	Опанування матеріалу, що стосується теми лекції та семінару на основі вивчення підручників, енциклопедій, першоджерел. Роздуми, міркування та формування власних думок та ідей щодо визначеної теми лекційного та семінарського заняття.	(0-12 балів). Опитування на семінарі. Виголошення промов та доповідей. Виконання презентацій. Творча робота (написання та захист рефератів, есе, підготовка наукових статей, тез доповідей на конференціях) тощо.
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Основні проблеми філософії права					
Тема 8. Правова онтологія: природа і структура права 1. Онтологічна природа права. Правова реальність	Лекція та семінар	Розповідь по суті теми лекції з демонстрацією наочних матеріалів.	Підручник и, першоджерела	Опанування матеріалу, що стосується теми лекції та семінару на основі вивчення підручників, енциклопедій, першоджерел.	(0-12 балів). Опитування на семінарі.

2. Природне і позитивне право як основні структурні елементи правової реальності 3. Форми буття права: ідея права, закон, правове життя Тема 9. Правова антропологія: гуманістична природа права 1. Природа людини і право. Антропологічні основи права 2. Філософський зміст і обґрунтування прав людини 3. Особистість і право. Гуманістична природа права Тема 10. Правова аксіологія: ціннісні основи права 1. Цінності в праві і право як цінність 2. Свобода як цінність. Право як форма свободи 3. Справедливість як основна правова цінність		Опитування на семінарі, розгляд виконаних студентами робіт.		Роздуми, міркування та формування власних думок та ідей щодо визначеної теми лекційного та семінарського заняття.	Виголошення промов та доповідей. Виконання презентацій. Творча робота (написання та захист рефератів, есе, підготовка наукових статей, тез доповідей на конференціях) тощо.
Тема 11. Універсальне і культурно-особливе у ціннісному вимірі права 1. Правосвідомість як проблема філософії права 2. Право і мораль 3. Універсально-цивілізаційне і специфічно-культурне у правосвідомості	Лекція та семінар	Розповідь по суті теми лекції з демонстрацією наочних матеріалів. Опитування на семінарі, розгляд виконаних студентами робіт.	Підручник и, енциклопедії, першоджерела	Опанування матеріалу, що стосується теми лекції та семінару на основі вивчення підручників, енциклопедій, першоджерел. Роздуми, міркування та формування власних думок та ідей щодо визначеної теми лекційного та семінарського заняття.	(0-12 балів). Опитування на семінарі. Виголошення промов та доповідей. Виконання презентацій. Творча робота (написання та захист рефератів, есе, підготовка

					наукових статей, тез доповідей на конференціях) тощо.
Тема 12. Інституційний вимір права. Філософські проблеми права і влади у посттоталітарному суспільстві 1. Політико-правові інститути і їхня роль у здійсненні права 2. Філософські проблеми права і влади в суспільстві, що трансформується	Лекція та семінар	Розповідь по суті теми лекції з демонстрацією наочних матеріалів. Опитування на семінарі, розгляд виконаних студентами робіт.	Підручник и, енциклопедії, першоджерела	Опанування матеріалу, що стосується теми лекції та семінару на основі вивчення підручників, енциклопедій, першоджерел. Роздуми, міркування та формування власних думок та ідей щодо визначеної теми лекційного та семінарського заняття.	(0-12 балів). Опитування на семінарі. Виголошення промов та доповідей. Виконання презентацій. Творча робота (написання та захист рефератів, есе, підготовка наукових статей, тез доповідей на конференціях) тощо.
Лекцій					
Семінарських занять					
Лабораторних занять					
Самостійна робота					
Підсумковий контроль: екзамен					

10. Система оцінювання та вимоги

Оцінювання поточної успішності студентів на окремих навчальних заняттях та за виконання завдань самостійної роботи визначається диференційовано, залежно від успіху студента і відповідно до рівня складності завдань, та встановлюється в межах від 0 до 12 балів.

Навчальні досягнення студентів оцінюються за 100-бальною шкалою Університету, національною чотирибальною шкалою (5 – «відмінно», 4 – «добре», 3 – «задовільно», 2 – «незадовільно»), і шкалою оцінок ЄКТС. На поточний контроль відводиться 60 балів, на підсумковий контроль (екзамен) – 40 балів.

11. Критерії оцінювання успішності навчання

1. Завданням **поточного контролю** є систематична перевірка розуміння та засвоєння програмного матеріалу шляхом усного та письмового опитування, аналіз виконання завдань індивідуальної та самостійної роботи, умінь самостійно опрацьовувати тексти, складання конспекту, написання есе та анотацій, здатності публічно, письмово чи в електронному форматі представляти певний матеріал та ін.

Критеріями оцінювання у ході поточного контролю є:

а) під час поточної аудиторної роботи на лекційних та семінарських заняттях:

- активна участь у дискусіях та пропозованих формах роботи на лекційних та семінарських заняттях;
- доповнення та запитання на лекційних та семінарських заняттях.

б) при усних відповідях:

- повнота розкриття питання;
- логіка викладення, культура мовлення;
- аргументованість та обґрунтованість суджень;
- використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників, першоджерел, журналів, інших періодичних видань, інтернет-ресурсів тощо);
- аналітичні міркування, уміння робити порівняння, висновки.

в) при виконанні письмових завдань:

- повнота розкриття питання;
- цілісність, систематичність, логічна послідовність;
- підготовка матеріалу за допомогою комп'ютерної техніки, різних технічних засобів (плівок, слайдів, приладів, схем тощо).

г) при виконанні завдань для самостійної та індивідуальної роботи:

- повнота виконання завдання;
- творчість та самостійність виконання.

Під час поточного контролю на семінарських (практичних) заняттях, навчальні досягнення здобувачів освіти оцінюються за 12-бальною шкалою таким чином:

Рівні навчальних досягнень	Бали за 12-бальною шкалою	Вимоги до знань, умінь і навичок здобувачів освіти
I Початковий	1	Здобувачі освіти розрізняють об'єкти вивчення
	2	Здобувачі освіти відтворюють незначну частину навчального матеріалу, мають нечіткі уявлення про об'єкт вивчення
	3	Здобувачі освіти відтворюють частину навчального матеріалу; з допомогою викладача виконують елементарні завдання
II Середній	4	Здобувачі освіти з допомогою викладача відтворюють основний навчальний матеріал, можуть повторити за зразком певну операцію, дію
	5	Здобувачі освіти відтворюють основний навчальний матеріал, здатні з помилками й неточностями дати визначення понять, сформулювати певні принципові засади предмету вивчення
	6	Здобувачі освіти виявляють знання й розуміння основних положень навчального матеріалу. Відповіді їх правильні, але недостатньо осмислені. Вміють застосовувати знання при виконанні завдань за зразком
III Достатній	7	Здобувачі освіти правильно відтворюють навчальний матеріал, знають основоположні теорії і факти, вміють наводити окремі власні приклади на підтвердження певних думок, частково контролюють власні навчальні дії
	8	Знання здобувачів освіти є достатніми. Здобувачі освіти застосовують вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, намагаються аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки і залежності між явищами, фактами, робити висновки, загалом контролюють власну діяльність. Відповіді їх логічні, хоч і мають неточності
	9	Здобувачі освіти добре володіють вивченим матеріалом, застосовують знання в стандартних ситуаціях, уміють аналізувати й систематизувати інформацію, використовують загальновідомі докази із самостійною і правильною аргументацією

IV Високий	10	Здобувачі освіти мають міцні знання, здатні використовувати їх у практичній діяльності, робити висновки, узагальнення, аргументувати їх
	11	Здобувачі освіти на високому рівні володіють узагальненими знаннями в обсязі та в межах вимог програми, аргументовано використовують їх у різних ситуаціях, уміють знаходити інформацію та аналізувати її, ставити і розв'язувати проблеми
	12	Здобувачі освіти мають системні глибокі знання в обсязі та в межах вимог програми, усвідомлено використовують їх у стандартних та нестандартних ситуаціях. Уміють самостійно аналізувати, оцінювати, узагальнювати опанований матеріал, самостійно користуватися джерелами інформації, приймати рішення

2. Завданням **підсумкового контролю** (екзамену) є комплексна діагностика результатів навчання, глибини засвоєння студентом програмного матеріалу з навчальної дисципліни, логіки та взаємозв'язків між окремими його змістовими елементами, здатності до творчого використання набутих знань. Екзамен проводиться у формі розгорнутої відповіді на 3 теоретичні питання (кожна оцінюється 13,3(3) балами), або у формі тесту, відповідь на кожне питання якого оцінюється кількістю балів, що розраховується за формулою: $40/n = x$, де 40 – це максимальна кількість балів за іспит, n – це кількість питань у тесті, x – кількість балів за правильне вирішення одного тестового питання.

Критерії оцінювання усної відповіді на теоретичне питання екзаменаційного білета

Бали	Критерії оцінювання
13,3(3) балів	Повна, всебічна й глибока відповідь; студент (студентка) в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, всебічно розкриває всі аспекти питання, аналізує правову теорію, чинні правові норми, юридичну практику; використовує міжнародну практику; обґрунтовано формулює свою позицію та робить власні висновки.
13 балів	Майже повна відповідь, наявні незначні неточності; аналіз теми присутній, але без достатньої кількості прикладів; загалом правильна аргументація, чітка структура, наведено положення правової теорії, чинних правових норм, юридичної практики; використано міжнародну практику; наявні власні висновки. Відповідь досить змістовна; наявні несуттєві неточності та незначні помилки; приклади (в тому числі з міжнародної практики) використано не в повному обсязі; наведено окремі положення правової теорії, чинних правових норм, юридичної практики; структура відповіді логічна, але не завжди послідовна.

12 балів	Знання матеріалу досить ґрунтовне, проте наявні незначні неточності та помилки у деталях; аналіз проблеми не завжди носить системний характер, приклади (в тому числі з міжнародної практики) використано не в повному обсязі; наведено окремі положення правової теорії, чинних правових норм, юридичної практики.
11 балів	Відповідь в цілому правильна, проте не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються окремі неточності та помилки, приклади (в тому числі з міжнародної практики) використано не в повному обсязі, структура відповіді не завжди логічна та послідовна.
10 балів	Відповідь не зовсім повна, але правильна, не вистачає власних аргументованих висновків, присутні неточності та помилки, аналіз проблеми не завжди носить системний характер, незначна кількість прикладів з положень правової теорії, чинних правових норм, юридичної практики
9 балів	Студент (студентка) демонструє неповні та не досить ґрунтовні знання, припускається помилок, кількість прикладів незначна, положення правової теорії, чинних правових норм, юридичної практики використано не в повному обсязі.
8 балів	Відповідь в цілому правильна, але неповна; приклади наведено мінімально; аналіз не має системного характеру; аргументація не завжди переконлива; положення правової теорії, чинних правових норм, юридичної практики використовуються фрагментарно.
7 балів	Відповідь здебільшого вірна, але має досить невпорядковану структуру, студент (студентка) наводить лише окремі правильні тези без пояснення; відсутній аналіз та приклади; аргументація не завжди переконлива.
6 балів	Відповідь показує часткове знання теми; наявні суттєві помилки у фактах та тлумаченні; відсутня логічна структура; приклади не наведені; аналіз відсутній або дуже неповний.
5 балів	Відповідь фрагментарна, студент (студентка) виявляє незнання більшої частини навчального матеріалу, нелогічно і невпевнено його викладає, у відповіді мають місце часті перерви, студент (студентка) не може пояснити проблему, хоча і розуміє її.
4 бали	Демонструється мінімальне знання теми; є лише окремі правильні фрагменти, студент (студентка) допускає серйозні помилки, але виправляє їх після вказівки викладача.
3 бали	Відповідь не відповідає сутності питання, проте містить окремі правильні фрагменти; студент (студентка) демонструє слабкі знання предмета та базових понять, не вміє їх пояснити навіть після допомоги викладача
2 бали	Студент (студентка) припускається грубих помилок при викладенні матеріалу, у відповіді є декілька правильних тез.
1 бал	Студент (студентка) припускається грубих помилок і не виправляє їх навіть при вказівці на них викладача, у відповіді є лише одна правильна теза.
0 балів	Повне незнання та нерозуміння навчального матеріалу, відповідь фактично відсутня.

12. Додаткові завдання та активності здобувачів вищої освіти

Додаткові завдання та активності здобувачів вищої освіти визначено у гул-класі.

13. Перелік питань /завдань для підсумкового контролю

Розділ І. Зміст і призначення філософії права, її історичний розвиток

Тема 1. Предмет і завдання філософії права

1. Предмет філософії права. Філософсько-правова рефлексія
2. Філософія права у системі наук, її основні питання і функції

Тема 2. Методологія філософії права

1. Сутність методології права та її рівні
2. Основні типи праворозуміння: правовий позитивізм і природно- правове мислення
3. Способи обґрунтування права: об'єктивізм, суб'єктивізм, інтерсуб'єктивність

Тема 3. Філософія права Античності та Середньовіччя

1. Виникнення і розвиток філософсько-правових поглядів в епоху Античності:

А) Досократівська філософія права: Гомер, Гесіод, «Сім мудреців», Піфагор, Геракліт, Демокрит, софісти (Протагор, Горгій, Гіппій)

Б) Сократ, Платон, Арістотель

В) Філософія права епохи Еллінізму: Епікур, Зенон, Епиктет

Г) Філософія правав Давньому Римі: Марк Аврелій Антонін, Цицерон

2. Особливості філософсько-правової думки в епоху Середньовіччя:

А) Аврелій Августин

Б) Фома Аквінський

В) Політико-правове вчення Марсілія Падуанського

Тема 4. Філософсько-правові вчення в Західній Європі у XV–XVIII століттях

1. Філософсько-правова думка епохи Відродження та періоду Реформації:

А) Політичне вчення Нікколо Макіавеллі

Б) Вчення епохи Реформації: Мартін Лютер, Томас Мюнцер, Жан Кальвін, Реформація в Англії за часів Генріха VIII

В) Вчення Жана Бодена про державний суверенітет

Г) Вчення соціалістів-утопістів: Томас Мор і Томмазо Кампанелла

2. Філософія права Нового часу та епохи Просвітництва

А) Вчення Гуго Гроція про природне право

Б) Вчення Томаса Гоббса про природне право, суспільний договір і Державу-«Левіафана»

В) Ліберальне вчення Джона Локка про природне право, суспільний договір та «право на повстання»

Г) Вчення Бенедикта Спінози про природне право, суспільний договір та представницьке правління

Г) Політико-правові погляди Вольтера

Д) Вчення Шарля Луї Монтеск'є про «дух законів» та поділ влади

Е) Вчення Жан Жака Руссо про суспільний договір

Є) Вчення Клода Адріана Гельвеція

Додаткові питання:

Ж) Вчення німецьких просвітників: Готфрід Вільгельм Лейбніц, Самуїл фон Пуфендорф, Християн Томазій, Християн фон Вольф

З) Вчення італійських просвітників: Джамбаттіста Віко та Чезаре Беккарія

Тема 5. Філософсько-правові вчення Німеччини кінця XVIII – середини XIX століття

1. Етико-правові ідеї філософії Іммануїла Канта

2. Філософія права Георга Вільгельма Фрідріха Гегеля

3. Історична школа: Густав Гуго, Фрідріх Карл фон Савіньї, Георг Фрідріх Пухта

4. Вчення Карла Маркса і Фрідріха Енгельса

Тема 5-А: Західноєвропейські політико-правові вчення XIX ст.

1. Теорія утилітаризму Джеремі Бентама. Ідеї Джона Стюарта Мілля про свободу

2. Французький лібералізм: Бенжамен Констан, Алексіс де Токвіль

3. Соціалістичні вчення: Шарль Фур'є, Анді де Сен-Сімон, Роберт Оуен

4. Філософський і юридичний позитивізм: Огюст Конт, Джон Остін

5. Теорія реформування та права Лоренца Штейна.

6. Юридичний позитивізм Карла Бергбома.

7. Позитивістський підхід до права у теорії Рудольфа Ієрінга.

8. Дуалістична теорія держави і права Георга Еллінека.

9. Органічна теорія держави та її типи. Вчення Герберта Спенсера.

10. Про роль насильства у виникненні держави і права. Людвіг Гумплович, Карл Каутський, Євген Дюрінг

11. Анархізм про державу і право: П'єр-Жозеф Прудон, Макс Штірнер, Михайло Олександрович Бакунін

12. Аристократична концепція держави і права Фрідріха Ніцше

Тема 6. Західноєвропейські вчення про державу і право в XX ст. Сучасна філософія права

1. Теорія солідаризму Леона Дюгі

2. Ліберальна економіко-правова доктрина Фрідріха Августа фон Хайєка

3. Концепція плюралістичної демократії

4. Концепції соціальної держави і політики загального благоденства

5. Теорія еліт Вільфредо Парето та Гаєтано Моска

6. Соціологічна школа права

7. Правовий реалізм

8. Юридичний позитивізм у XX ст. «Чиста теорія права» Ганса Кельзена

9. Сучасні концепції природного права

10. Інтегративна юриспруденція

11. Загальна характеристика сучасної філософії права

12. Трансформація юридичного позитивізму в нео- та постпозитивізм

13. Концепції відродженого природного права

Тема 7. Вітчизняна філософсько-правова думка: традиції, світоглядно-методологічні засади, ідеї

1. Філософія права в Україні: виникнення, світоглядно-методологічні витоки, основні ідеї: Феофан Прокопович, Григорій Сковорода, Памфіл Юркевич, Михайло Драгоманов, Іван Франко, Михайло Грушевський. Ліберальні ідеї в Україні: Костянтин Неволін, Петро Редькін, Богдан Кістяківський та ін.

2. Основні ідеї російських філософів права: Олександр Миколайович Радищев, Михайло Михайлович Сперанський, Костянтин Петрович Побєдоносцев, Павло Новгородцев, Лев Йосипович Петражицький, Микола Алексєєв, Іван Ільїн та ін.

Розділ II. Основні проблеми філософії права

Тема 8. Правова онтологія: природа і структура права

1. Онтологічна природа права. Правова реальність

2. Природне і позитивне право як основні структурні елементи правової реальності

3. Форми буття права: ідея права, закон, правове життя

Тема 9. Правова антропологія: гуманістична природа права

1. Природа людини і право. Антропологічні основи права

2. Філософський зміст і обґрунтування прав людини

3. Особистість і право. Гуманістична природа права

Тема 10. Правова аксіологія: ціннісні основи права

1. Цінності в праві і право як цінність

2. Свобода як цінність. Право як форма свободи

3. Справедливість як основна правова цінність

Тема 11. Універсальне і культурно-особливе у ціннісному вимірі права

1. Правосвідомість як проблема філософії права

2. Право і мораль

3. Універсально-цивілізаційне і специфічно-культурне у правосвідомості

Тема 12. Інституційний вимір права. Філософські проблеми права і влади у посттоталітарному суспільстві

1. Політико-правові інститути і їхня роль у здійсненні права

2. Філософські проблеми права і влади в суспільстві, що трансформується

14. Список рекомендованої літератури

Основна

1. Філософія права: підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів / О.Г. Данильян, О.П. Дзьобань, С.І. Максимов та

ін. / за ред. д-ра філос. наук, проф. О.Г. Данильяна. Харків: Право, 2009. 208 с.

2. Бачинін В.А., Журавський В.С., Панов М.І. Філософія права: підручник для юридичних спеціальних вищих навчальних закладів. Київ: Ін Юре, 2003. 472 с.

3. Філософія права / за ред. М.В. Костицького та Б.Ф. Чміля. Київ, 2000. 336 с.

4. Циппеліус Р. Філософія права: переклад з німецької. Київ: Тандем, 2000. 300 с.

5. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол.: Ю.С. Шемшученко та ін. Київ : Видавництво «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 1998-2004. Т. 1-5.

Додаткова

1. Bodin, Jean. Les six livres de la République. Un abrégé du texte de l'édition de Paris de 1583. Paris : Librairie générale française/Le Livre de poche, 1993. 607 p.

2. Macchiavelli, Niccolo. Il principe. Firenze, 1849.

3. Андрусяк Т. Шлях до свободи (Михайло Драгоманов про права людини). Львів: Світ, 1998. 192 с.

4. Андрусяк Т.Г. Історія політичних правових вчень. Львів: ЛНУ, 2001. 220 с.

5. Арістотель. Політика / Переклав з давньогрецької Олександр Кислюк. Видання 3-тє. Київ : Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2005. 240 с.

6. Грушевський М.С. Хто такі українці і чого вони хочуть. Київ: Товариство «Знання України», 1991. 240 с.

7. Донцов Д. Дух нашої давнини. Дрогобич: Відродження, 1994. 122 с.

8. Драгоманівський збірник «Вільна спілка» та сучасний конституціоналізм / За ред. Т. Андрусяка. Львів: Світ, 1996. 254 с.

9. Драгоманов М.П. Вибране. Київ: Либідь, 1991. 682 с.

10. Історія вчень про державу і право: підручник / За редакцією проф. Г.Г. Демиденка, проф. О.В. Петришина. Харків: Право, 2009. 256 с.

11. Копиленко О.Л. «Українська ідея» М. Грушевського: історія і сучасність. Київ: Либідь, 1991. 182 с.

12. Кормич А.І. Історія вчень про державу і право: Навчальний посібник. Одеса: Юридична література, 2003. 336 с.

13. Кормич А.І. Історія вчень про державу і право: навчальний посібник. Київ: Правова єдність, 2009. 312 с.

14. Кормич А.І. Історія вчень про державу і право: навчальний посібник. Київ: Правова єдність, 2009. 312 с.

15. Крестовская Н.Н., Цвиркук А.Ф. История учений о государстве и праве: Курс лекций. Харьков: Одиссей, 2007. 376 с.

16. Крестовская Н.Н., Цвиркук А.Ф. История учений о государстве и праве: Курс лекций. Харьков: Одиссей, 2007. 376 с.

17. Липинський В. Листи до братів-хліборобів про ідею і організацію українського монархізму. Нью-Йорк: Булава, 1954. 470 с.

18. Оборотов Ю.Н. Современное государство: основы теории. Одесса: Астропринт, 1998. 132 с.

19. Пам'ятки суспільної думки України (XVIII – першої половини XIX ст.): Хрестоматія / За редакцією А.Г. Болебруха. Дніпропетровськ: Видавництво Дніпропетровського університету, 1995. 488 с.

20. Платон. Держава / Переклад з давньогрецької та коментарі Д. Коваль. Київ : Основи, 2000. 355 с.

21. Потоульницький В.А. Нариси з української політології (1819-1991). Київ: Либідь, 1994. 320 с.
22. Рабинович П.М. Основы общей теории права и государства. Харьков: Консум, 2005. 318 с.
23. Руссо, Жан-Жак. Про суспільну угоду, або Принципи політичного права / Український переклад з французької та коментарі О. Хома. Київ : Port-Royal, 2001. 349 с.
24. Сейбан Д.Г., Торсон Т.Л. Історія політичної думки: Переклад з англійської. Київ: Основи, 1997. 838 с.
25. Скакун О.Ф. Политическая и правовая мысль на Украине (1861-1917). Харьков, 1987. 167 с.
26. Скрипнюк О. Соціальна, правова держава в Україні: проблеми теорії і практики. Київ, 2002. 399 с.
27. Цицерон, Марк Туллій. Про державу. Про закони. Про природу богів / Переклад з латини Володимира Литвинова. Київ : Основи, 1998. 476 с.

Публікації Джолоса С.В. (з 2020 р.)

Статті Джолоса С.В. у фахових виданнях з 2020 р.:

1. Кононенко Ю.С., Джолос С.В. Демократія – влада більшості або технологія циркуляції політичних еліт? // Публічне право. 2020. № 3 (39). С. 26-41. <https://doi.org/10.32782/2306-9082/2020-39-3>
2. Кононенко Ю.С., Джолос С.В. Держава і революції. Частина I. Теоретико-правові аспекти та сутність революцій: ліберальний, соціалістичний та консервативний погляд // Публічне право. 2021. № 1 (41). С. 37-47. <https://doi.org/10.32782/2306-9082/2021-41-3>
3. Кононенко Ю.С., Джолос С.В. Держава і революції. Частина II. Політико-правові уроки буржуазно-демократичних і соціалістичних революцій Нового часу // Публічне право. 2021. № 2 (42). С. 14-25. <https://doi.org/10.32782/2306-9082/2021-42-2>
4. Кононенко Ю.С., Джолос С.В. Держава і революції. Частина III. Основні ідейно-теоретичні засади революцій Нового часу і сучасності // Публічне право. 2021. № 3 (43). С. 18-32. <https://doi.org/10.32782/2306-9082/2021-43-2>
5. Кононенко Ю.С., Джолос С.В. Держава і революції. Частина IV. Кольорові революції сучасності як загроза державності // Публічне право. 2021. № 4 (44). С. 14-31. <https://doi.org/10.32782/2306-9082/2021-44-2>
6. Кононенко Ю.С., Джолос С.В. Держава і революції. Частина V. Держава та особа: революційний контекст // Публічне право. 2022. № 1 (45). С. 6-24. <https://doi.org/10.32782/2306-9082/2022-45-1>
7. Кононенко Ю.С., Джолос С.В. Держава і революції. Частина VI. Політико-правова стабільність як запорука добробуту суспільства // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: «Право». 2022. Випуск № 70. С. 94-105. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.70.14>
8. Кононенко Ю.С., Джолос С.В. Держава і революції. Частина VII. Формування консолідованого, соціально-захисного суспільства як провідна функція держави, що гарантує її існування, стабільний розвиток та національну безпеку // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: «Право». 2022. Випуск № 70. С. 106-118. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.70.15>
9. Кононенко Ю.С., Джолос С.В. Абсолютизація прав людини як загроза державності і добробуту суспільства. Частина I. Загальнотеоретичні засади концепції прав людини: критичний погляд // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: «Право». 2023. Випуск № 76. Частина 1. С. 20-29. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.76.1.3>

10. Кононенко Ю.С., Джолос С.В. Абсолютизація прав людини як загроза державності і добробуту суспільства. Частина II. Людська гідність як джерело прав людини // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: «Право». 2023. Випуск № 77. Частина 1. С. 104-111. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.77.1.16>
11. Кононенко Ю.С., Джолос С.В. Абсолютизація прав людини як загроза державності і добробуту суспільства. Частина III. Права людини в міжнародних і національних актах та основні раціоналістичні засади їх реалізації // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: «Право». 2023. Випуск № 78. Частина 1. С. 20-32. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.78.1.3>
12. Кононенко Ю.С., Джолос С.В. Демократія: критичний погляд // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: «Право». 2024. Випуск № 81. Частина 1. С. 32-39. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.81.1.5>
13. Джолос С.В. Основні тенденції розвитку освітнього права України як комплексної галузі права // Наше право. 2024. № 1. С. 80-89. <https://doi.org/10.32782/NP.2024.1.9>
14. Джолос С.В. Основні засади оптимізації демократії у контексті забезпечення порядку і добробуту // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: «Право». 2024. Випуск № 82. Частина 1. С. 38-51. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.82.1.5>
15. Джолос С.В., Скрипаловський Я.В. Теорія поділу влад: проблеми і перспективи // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: «Право». 2024. Випуск № 84. Частина 1. С. 42-58. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.84.1.6>
16. Волошкевич Г.А., Джолос С.В. Право на свободу мирних зборів у контексті принципів законності і верховенства права: міжнародний і національний правові аспекти // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: «Право». 2024. Випуск № 86. Частина 1. С. 37-44. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.1.5>
17. Джолос С.В., Скрипаловський Я.В. Міжнародні і національні правові засади та філософські основи права на свободу мирних зборів у контексті принципів законності і верховенства права // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: «Право». 2025. Випуск № 87. Частина 1. С. 48-59. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.87.1.7>
18. Джолос С.В. До питання про роль насильства у державоутворенні та бутті держави і права // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: «Право». 2025. Випуск № 88. Частина 1. С. 69-83. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.88.1.9>

Статті Джолоса С.В. у Web of Science з 2020 р.:

1. Pantielieieva N., Rogova N., Kletsenko L., Braichenko S., Dzholos S. Legal, organizational and economic aspects of physical rehabilitation and reintegration of combat veterans // Bulletin of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan. ISSN 2518-1467 (Online), ISSN 1991-3494 (Print). 2020. No. 4 (July – August). P. 242-250. (PRESENTED IN WEB OF SCIENCE) https://nauka-nanrk.kz/assets/assets/журнал%202020%204/Bulletin__04_2020__ГОТОВ.pdf?fbclid=IwAR07TDZycbPRD2FO8_goP8kRLj4OSneH ZviB3pOvwqtWuFAXNuQ0rll6Snk <https://doi.org/10.32014/2020.2518-1467.125>

Монографії та підручники Джолоса С.В. з 2020 р.:

1. Кононенко Ю.С., Джолос С.В. **Держава і революції: монографія**. Черкаси: Видавець О.М. Третяков, 2022. 316 с. ISBN 978-617-7827-36-7. <https://eprints.cdu.edu.ua/4890/> (magnum opus, обсяг - 11,2 ум.друк.арк., доля Джолоса С.В. - щонайменше 5,6 ум.друк.арк.).

2. Права людини та їх захист : навчальний посібник / за редакцією доц. С.В. Джолоса і доц. Т.Б. Шаповал. – Черкаси: Видавець О.М. Третяков, 2023. 300 с. ISBN 978-617-7827-50-3. <https://eprints.cdu.edu.ua/6522/> (обсяг - 13,7 ум.друк.арк., доля Джолоса С.В. - щонайменше 2,68 ум.друк.арк.)

Навчально-методичні праці Джолоса С.В. з 2020 р.:

1. Джолос С.В. Міжнародно-правовий механізм захисту прав людини і громадянина: навчально-методичний посібник. Черкаси: Руська Правда, 2021. 32 с.

2. Права людини та їх захист : навчальний посібник / за редакцією доц. С.В. Джолоса і доц. Т.Б. Шаповал. – Черкаси: Видавець О.М. Третяков, 2023. 300 с. ISBN 978-617-7827-50-3 (Глави 1 і 2.)

3. Правничі студії: навчальний посібник для здобувачів ступеня бакалавра усіх напрямів підготовки денної та заочної форми навчання / Черкаський національний університет ім. Б.Хмельницького; укладач: Г.А.Волошкевич / Авторський колектив: Волошкевич Г.А., Джолос С.В., Коваль Т.В., Комзюк В.Т., Кононенко Ю.С., Мойсієнко В.М., Обрусна С.Ю., Сокурєнко О.М., Шаповал Т.Б. – Черкаси: ЧНУ ім. Б.Хмельницького, 2023.

4. Dzholos S.V. Comparative law: methodological recommendations for studying the academic discipline for applicants for higher education of the second (master's) level in the specialty «Law». Cherkasy: Ruska Pravda, 2024. 144 p. / Джолос С.В. Юридична компаративістика: методичні рекомендації з вивчення навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності «Право». Черкаси: Руська Правда, 2024. 144 с.

5. Мойсієнко В.М., Джолос С.В. Верховенство права: методологія тлумачення і застосування: методичні рекомендації з вивчення навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності «Право». Черкаси: Руська Правда, 2025. 78 с.

Тези доповідей Джолоса С.В. з 2020 р.:

1. Джолос С.В. Релігійний текст як джерело міжнародного права // Актуальні проблеми природничих і гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених «Родзинка – 2020» / XXII Всеукраїнська наукова конференція молодих учених. Черкаси: ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2020. С. 25-27. (724 с.)

2. Кононенко Ю.С., Джолос С.В. Обмеження прав і свобод людини як важлива засада забезпечення її інтересів // Актуальні проблеми формування громадянського суспільства та становлення правової держави: Збірник матеріалів III-ї Всеукраїнської наук.-практ. інтернет-конф., Черкаси, 21 трав. 2020 р. / Ред. кол.: Г.А. Волошкевич (відп. ред.) та ін. – Черкаси: Видавець Вовчок О.Ю., 2020. – С. 108-117. (209 с.)

3. Джолос С.В. Конституція Речі Посполитої 3 травня 1791 р. як видатний політико-правовий історичний документ XVIII ст. // Scientific bases of solving of the modern tasks. Abstracts of XIX International Scientific and Practical Conference. Frankfurt am Main, Germany 2020. P. 182-185. URL: <http://isg-konf.com>. ISBN - 978-1-64871-425-2. DOI 10.46299/ISG.2020.XIX.

4. Кононенко Ю.С., Джолос С.В. Сучасна держава – сильна держава // Modern achievements of EU countries and Ukraine in the area of law : Collective monograph. Riga : Izdevniecība "Baltija Publishing", 2020. P. 1. 632 p. – P. 282-309. ISBN 978-9934-588-63-1 <https://doi.org/10.30525/978-9934-588-63-1.17>

5. Джолос С.В. Політико-правові уроки Великої французької революції 1789-1799 рр.: погляд затятого консерватора // Модернізація вітчизняної правової системи в умовах світової інтеграції: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Кропивницький, 27-28 травня 2020 р. / за заг. ред. Б.Р. Стецюка. Київ: Національний центр «Мала академія наук України», 2020. 472 с. С. 314-317.

6. Dzholos S.V. The Political and Legal Lessons of the French Revolution of the 1789-1799 // International scientific and practical conference “Legal science, legislation and law enforcement practice: regulations and development trends”: conference proceedings, October 30-31, 2020. Lublin: Izdevnieciba “Baltija Publishing”, 2020. 396 p. P.29-32. <https://doi.org/10.30525/978-9934-588-92-1-5>

7. Koshulko Oksana and Dzholos Sergii V. COVID-19 and labor migration of need, despair, poverty from Ukraine to Europe [Journal] // MEST Journal / ed. Cekerevac Zoran. – Belgrade – Toronto : MESTE, January 15, 2021. – 1 : Vol. 9. – pp. 61-67. doi:10.12709/mest.09.09.01.08.

8. Брайченко С.М., Джолос С.В. Економіко-соціальні та організаційно-правові аспекти фізичної реабілітації учасників АТО/ООС // Організаційно-управлінське та економіко-правове забезпечення діяльності Єдиної державної системи цивільного захисту (ЄДСЦЗ): Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Черкаси, Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 19 березня 2021 р. Черкаси: видавець Третяков О.М., 2021. 346 с. С. 231-235.

9. Serhii Braichenko, Sergii Dzholos, Artem Kolisnyk, Oksana Koshulko and Larysa Varunts. Legal Support of Non-Cash Settlements in Economic Activity 03003 // SHS Web of Conferences. Volume 100 (2021). IV International Scientific Congress “Society of Ambient Intelligence – 2021” (ISCsAI 2021) / S. Hushko, V. Solovieva, A. Shaikan, I. Khvostina and S. Semerikov (Eds.). Kryvyi Rih, Ukraine, April 12-16, 2021. DOI: <https://doi.org/10.1051/shsconf/202110003003>. (PRESENTED IN WEB OF SCIENCE)

<https://www.shs-conferences.org/articles/shsconf/abs/2021/11/contents/contents.html>

https://www.shs-conferences.org/articles/shsconf/pdf/2021/11/shsconf_iscsai2021_03003.pdf

10. Макаренко Д.В., Бабенко В.М., Крюк І.О., Джолос С.В. Особливості теорії природного права і суспільного договору у поглядах німецьких просвітників епохи Бароко // Актуальні проблеми природничих і гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених «Родзинка – 2021» / XXIII Всеукраїнська наукова конференція молодих учених. Черкаси : ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2021. 853 с. С. 173-176.

11. Кононенко Ю.С., Джолос С.В. Теорія природного права і суспільного договору: консервативний погляд англійських і німецьких мислителів XVII – XVIII ст. та їхніх послідовників // Актуальні проблеми формування громадянського суспільства та становлення правової держави: Збірник матеріалів IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, Черкаси, 21 травня 2021 р. / Ред. кол.: С.В. Джолос (відп. ред.) та ін. Черкаси: Видавець Вовчок О.Ю., 2021. (184 с.) С. 20-29.

12. Dzholos Sergii V. and Koshulko Oksana. Women’s empowerment in action: from past to present // MEST Journal / ed. Cekerevac Zoran. – Belgrade – Toronto : MESTE, July 15, 2021. – 2 : Vol. 9. – pp. 15-21. doi:10.12709/mest.09.09.02.03.

13. Kononenko Yurii S. and Dzholos Sergii V. Natural law and social contract: Conservative philosophers’ view (XVII – XVIII centuries) [Journal] // MEST Journal / ed. Cekerevac Zoran. – Belgrade – Toronto : MESTE, July 15, 2021. – 2 : Vol. 9. – pp. 28-34. DOI 10.12709/mest.09.09.02.05

14. Джолос С.В., Наріжна А.В., Сабадаш І.Ю., Черьомухіна А.В. Проблеми і перспективи конституційної реформи у Великій Британії XX – початку XXI ст.: консервативний погляд // Актуальні проблеми природничих і гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених «Родзинка – 2022» / XXIV Всеукраїнська наукова конференція молодих учених. Черкаси: ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2022. 1134 с. С. 129-140.

15. Кононенко Ю.С., Джолос С.В. Конституційна реформа ХХ – початку ХХІ ст. у Великій Британії: проблеми і перспективи // Актуальні проблеми формування громадянського суспільства та становлення правової держави: Збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, Черкаси, 20 травня 2022 р. / Ред. кол.: С.В. Джолос (відп. ред.) та ін. Черкаси, 2022. 180 с. С. 13-25.
16. Кононенко Ю.С., Джолос С.В. Держава та особа: революційний контекст (з циклу статей «Держава і революції») // Актуальні проблеми формування громадянського суспільства та становлення правової держави: Збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, Черкаси, 20 травня 2022 р. / Ред. кол.: С.В. Джолос (відп. ред.) та ін. Черкаси, 2022. 180 с. С. 62-79.
17. Д.В. Макаренко, В.М. Бабенко, І.О. Крюк та С.В. Джолос (науковий керівник). Особливості теорії природного права і суспільного договору у поглядах німецьких просвітників епохи Бароко // Руська Правда. 2022. № 9 (27 травня). С. 1-3.
18. Джолос С.В., Джолос В.М. 15 причин для того, щоб грати на блокфлейті // Руська Правда. 2022. № 9 (27 травня). С. 4.
19. Dzholos Sergii V. and Koshulko Oksana Surrogate motherhood in Ukraine and around the world: Legal regulation & management practice [Journal] // MEST Journal / ed. Cekerevac Zoran. - Belgrade – Toronto : MESTE, 07 15, 2022. - 2 : Vol. 10. - pp. 46-56. doi: 10.12709/mest.10.10.02.05
20. Джолос С.В., Сабадаш І.Ю., Черьомухіна А.В. Загальні засади становлення і розвитку прав людини: історико-теоретичні аспекти і реалії сьогодення // Актуальні проблеми природничих і гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених «Родзинка – 2023» / XXV Всеукраїнська наукова конференція молодих учених. Черкаси: ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2023. 1504 с. С. 134-146.
21. Kononenko Yu. S., Dzholos S.V. The critical view on the human rights concept: the problems of the peacetime and wartime // Актуальні проблеми формування громадянського суспільства та становлення правової держави: Збірник матеріалів VI Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, Черкаси, 19 травня 2023 р. / Ред. кол.: С.В. Джолос (відп. ред.) та ін. Черкаси: видавець Третяков О.М., 2023. 112 с. С. 17-20.
22. Черьомухіна А.В., Сабадаш І.Ю., Джолос С.В. Історико-теоретичні аспекти та сучасні реалії становлення і розвитку прав людини // Актуальні проблеми формування громадянського суспільства та становлення правової держави: Збірник матеріалів VI Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, Черкаси, 19 травня 2023 р. / Ред. кол.: С.В. Джолос (відп. ред.) та ін. Черкаси: видавець Третяков О.М., 2023. 112 с. С. 27-40.
23. Джолос С.В. «Велика брехня нашого часу»: Костянтин Петрович Победоносцев про демократію // Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Проблеми правової системи України» : 14–15 груд. 2023 р. [Електронний ресурс] / упоряд. : І. Стадник, С. Юрко, Л. Тептюк ; М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т. – Черкаси : ЧДТУ, 2023. – 112 с. С. 45-50.
24. Кононенко Ю.С., Джолос С.В. Демократія і рабство: дві сторони однієї медалі // Актуальні проблеми формування громадянського суспільства та становлення правової держави: Збірник матеріалів VII Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, Черкаси, 16-17 травня 2024 р. / Ред. кол.: С.В. Джолос (відп. ред.) та ін. Черкаси : видавець Третяков О.М., 2024. 180 с. С. 29-37.
25. Джолос С.В., Лічман В.В., Собко Ю.В. Міжнародні стандарти права на мирні збори // Становлення та розвиток правової держави: проблеми теорії та практики: Матеріали XVII міжнародної науково-практичної конференції, м. Миколаїв, 26 грудня 2024 р. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2024. – 384 с. С. 344-351. <https://doi.org/10.36059/978-966-397-463-7-98>
26. Джолос С.В., Скрипаловський Я.В., Шльончак І.С. Поняття і сутність магдебурзького права та особливості його поширення в Україні і на Черкащині // Актуальні проблеми формування громадянського суспільства та становлення правової держави: Збірник матеріалів

VIII Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, Черкаси, 15-16 травня 2025 р. / Ред. кол.: С.В. Джолос (відп. ред.) та ін. Черкаси : видавець Вовчок О.Ю., 2025. 164 с. С. 6-17.

27. Джолос С.В. Поширення магдебурзького права на Черкащині (з нагоди 440-ї річниці надання «німецького права» місту Корсунь 8 лютого 1585 р.) // Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Проблеми правової системи України» : 15–16 трав. 2025 р. [Електронний ресурс] / упоряд. С. Юрко ; М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т. – Черкаси : ЧДТУ, 2025. – 305 с. С. 43-45.